

Секція 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

О.П. Близнюк, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

А.І. Сіфурова, асп. (*ХДУХТ, Харків*)

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТРУКТУРОЮ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Фінансовий стан і ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств торгівлі значною мірою залежать від сформованої вертикальної та горизонтальної структури балансу, оптимального співвідношення між складовими елементами активів і капіталу, достатньої наявності власних та вартості позикових джерел коштів, що потрібні для фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку торговельних підприємств.

Переважає більшість вітчизняних підприємств оптової та роздрібною торгівлі України відчуває гостру нестачу власних фінансових ресурсів для інвестування в загальний та оборотний капітал, який є джерелом фінансування оборотних активів, що зрештою впливає на рівень фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності й рентабельності фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств.

Ураховуючи важливу роль оборотного капіталу як наймобільнішої частини фінансових ресурсів, за рахунок яких авансуються різні елементи оборотних активів підприємств торгівлі, особливої уваги потребує аналіз тенденцій формування фінансової структури загального та оборотного капіталу як фінансових джерел необоротних та оборотних активів торговельних підприємств.

Користуючись офіційною інформацією Державної служби статистики України, які свідчать про фінансовий стан підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за 2010–2017 рр., можна визначити такі ключові тенденції:

– у структурі капіталу підприємств торгівлі власні кошти мають дуже низьку питому вагу (9,8–8,5%) у період 2010–2013 рр.; спостерігається від’ємний власний капітал у період 2014–2016 рр. (–2,1%; –4,8%; –1,5% відповідно); у 2017 році власні фінансові ресурси у структурі капіталу становлять 1,3%;

– спостерігається висока питома вага позикового капіталу в загальній структурі фінансових джерел формування активів і капіталу підприємств оптової та роздрібною торгівлі України (90,2–91,5% у період 2010–2013 рр.); (102,1%; 104,8%; 101,5% у період 2014–2016 рр.), тобто

позикові кошти у структурі балансу повністю витіснили власний капітал торговельних підприємств; у 2017 році частка позикових фінансових ресурсів у капіталі становила 98,7%.

Протягом досліджуваного періоду спостерігаються різновекторні тенденції у формуванні структури оборотного капіталу: неухильне зростання абсолютних сум та питомої ваги довгострокових зобов'язань, короткострокових позикових коштів та поточних зобов'язань, водночас поступово зменшується сума та частка власних коштів у структурі інвестованого в активи капіталу торговельних підприємств.

Така диспропорція у сформованій структурі активів і капіталу підприємств торгівлі України свідчить про високий рівень дефіциту власних коштів, у тому числі для формування власного оборотного капіталу, високу залежність торговельних підприємств від позикових ресурсів та кон'юнктури відсоткових ставок на кредитному ринку, що впливає на загальний фінансовий стан та рівень фінансової безпеки підприємств торгівлі.

У процесі диференційованого вибору джерел фінансування активів підприємств оптової та роздрібною торгівлі основними цілями ефективного управління мають бути: оптимізація фінансової структури джерел формування власного та позикового капіталу, досягнення фінансової рівноваги між джерелами фінансових ресурсів та напрямками їх інвестування в різні складові частини необоротних та оборотних активів. Формування збалансованої оптимальної структури активів і капіталу дозволить мінімізувати фінансовий ризик, підвищити фінансову стійкість, плато- та кредитоспроможність, забезпечити фінансову безпеку торговельних підприємств

Ураховуючи високу питому вагу позикових коштів у структурі сукупного капіталу підприємств торгівлі, фінансовим менеджерам слід ретельну увагу приділяти управлінню позиковим оборотним капіталом, починаючи з моменту залучення кредитних ресурсів, оцінки ефективності використання позикових коштів у діяльності торговельних підприємств, закінчуючи погашенням кредитів із виплатою відсотків.

Основними принципами, яких слід дотримуватися під час фінансування необоротних та оборотних активів підприємств оптової та роздрібною торгівлі за рахунок власних та позикових джерел капіталу мають бути:

- досягнення оптимального співвідношення між ціною фінансових ресурсів та дохідністю тих частин активів, у які вони вкладені;
- оптимізація термінів залучення, використання та повернення кредиторам позикових коштів і тривалості обороту відповідних частин оборотних активів;

– досягнення цільових рівнів рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості в процесі використання оборотних активів торговельного підприємства.

Таким чином, чим більший потенційний ризик та високу ціну несе конкретне фінансове джерело формування загального та оборотного капіталу, тим більшу економічну віддачу та рентабельність воно повинно мати в процесі інвестування в необоротні та оборотні активи та їх використання під час фінансово-господарської діяльності підприємств торгівлі.

У процесі управління фінансуванням оборотних активів із певних джерел сформованого капіталу торговельних підприємств, оптимізацію структури активів за рахунок власних та позикових фінансових ресурсів, відповідно до визначеного рівня фінансового ризику, вважаємо за доцільне здійснювати на основі деталізації та фінансової оцінки структурних частин капіталу і активів підприємства. Враховуючи при цьому такі взаємопов'язані критерії: «ціна джерела капіталу – економічна рентабельність профінансованого активу»; «термін залучення (використання) джерела капіталу – ліквідність (оборотність) відповідного активу».

Визначати об'єктивну вартість окремого джерела фінансування оборотного капіталу можна на основі фактичної питомої ваги кожного елемента капіталу в загальній сумі мобілізованих фінансових ресурсів та оцінки фактичної середньозваженої вартості інвестованого в оборотні активи капіталу торговельного підприємства. Показник середньозваженої вартості оборотного капіталу є вимірником доходності та рентабельності операційної діяльності торговельного підприємства, базовим критерієм ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства торгівлі загалом.

Ураховуючи домінуючу роль позикового капіталу у формуванні фінансових ресурсів торговельних підприємств України, з метою формування оптимальної фінансової структури оборотних активів і оборотного капіталу підприємств торгівлі, слід аналізувати рівень відсоткових ставок за різними видами кредитів, оскільки вони впливають на ціну позикових фінансових ресурсів, ураховувати строки залучення, використання та повернення позик, оцінювати рівень рентабельності використання короткострокових та довгострокових позикових коштів, вкладених у різні складові елементи оборотних та необоротних активів підприємств торгівлі, з урахуванням ризикових, інфляційних та кон'юнктурних соціально-економічних чинників.